

Bostadsångest och bostadsdrömmar

Hur en ung generation resonerar kring
bostadsmarknaden, ekonomi och politik

Innehåll

Rapporten på en minut	1
Inledning	2
Vägen till första bostaden	3
Planer, hinder och strategier	3
Förstagångsväljarnas attityder	8
Unga om bostadsmarknaden, politiken och den egna framtiden	8
En sparande generation	12
Med viss hjälp från mamma- och pappabanken	12
Ungas ekonomiska beteenden	18
Risntagande, finansiell nihilism och konsumtionsmönster	18
Avslutning	23

Rapporten på en minut

Drygt hälften*

56 procent av förstagångsväljarna bor hemma hos förälder eller föräldrar. Bland dem uppger 46 procent att de inte har råd att flytta hemifrån. 38 procent säger att det är bekvämt eller att de trivs hemma.

Knappt en av fyra

Av förstagångsväljarna tror att de kan köpa en bostad innan de fyller 25 år.

41 procent tror i stället att de kan göra det mellan 25 och 30 års ålder.

Sju av tio

Nästan tre fjärdedelar tycker att det är ganska eller mycket realistiskt att spara ihop till en kontantinsats. Bland dem som ser sparande som helt orealistiskt säger 73 procent att det är svårt att motivera sig att spara.

Så sparar förstagångsväljarna:

77%

Sparar på sparkonto.

55%

Sparar i fonder.

29%

Sparar i aktier.

5%

Sparar i kryptovalutor.

»53 procent uppger att föräldrar eller nära anhöriga har sparat pengar åt dem, men skillnaden är stor: bland unga uppvuxna i ägt boende gäller det sex av tio, bland unga uppvuxna i hyrt boende bara omkring två av tio.«

77 procent uppger att de hellre **njuter nu** än sparar till framtiden.

58 procent instämmer i att politikerna **gör för lite** för att hjälpa unga in på bostadsmarknaden.

55 procent instämmer i att bostadsmarknaden **gynnar rika** och personer med arv.

Inledning

Mellan framtidstro och systemmisstro

I höst är det val i Sverige och över en halv miljon förstagångsväljare får göra sin demokratiska debut och gå till valurnorna. Hur upplever den här generationen sina framtidsutsikter? Vilka partier sympatiserar man med och vilket ansvar anser man att politiken har för ens egen framtid?

Förstagångsväljarna i årets val är födda mellan 2004 och 2008 och tillhör Generation Z, som är känd som den första helt uppkopplade generationen som vuxit upp med smartphones och sociala medier. Gen Z har tidigare beskrivits som en politiskt och socialt medveten generation, och i synnerhet lite äldre företrädare som Greta Thunberg och Malala Yousafzai lyfts ofta fram som exempel på detta. Idag menar flera att de yngre delarna av generationen är mer konservativ. Man festar och experimenterar mindre, och den sexualiserade kulturen med internetpornografi och sexpositiva filmer och serier har gjort dem mer konservativa.

Gen Z har också vuxit upp under oroliga tider och med en stökig omvärld, vilket vissa menar har gjort dem mer pragmatiska och målmedvetna. Enligt Europeiska arbetsmyndigheten så prioriterar också Generation Z karriär och ekonomi högre än den tidigare generationen. Hur ser den här generationen på sina utsikter på bostadsmarknaden, som på många håll kan beskrivas som dysfunktionell?

Ny forskning från både USA och Storbritannien visar att en krisande bostadsmarknad med dystra utsikter för unga leder till mer riskfyllda ekonomiska beteenden, vilket får konsekvenser för hela samhället. En artikel i Financial Times beskriver hur en bostadsmarknad med allt högre trösklar för unga inte bara begränsar deras möjligheter att köpa en bostad, utan också påverkar generella drivkrafter och ekonomiska beteenden.

Den nämnda amerikanska studien är från University of Chicago och Northwestern University och visar att unga som upplever att de saknar realistiska möjligheter att äga sitt boende har en tendens att arbeta mindre hårt, ägna sig åt mer lättsam konsumtion och i högre grad ta finansiella

risker. De unga som däremot bedömer att ett bostadsägande är möjligt för dem både sparar mer och anstränger sig mer i arbetslivet.

Samma mönster återfinns i Storbritannien, enligt en analys av John Burn-Murdoch i Financial Times. Den visar att unga som upplever att de står långt ifrån bostadsmarknaden också tar större risker ekonomiskt. Spel, kryptoinvetseringar och andra "gambles" prioriteras över hårt arbete och strävsamhet. Jakten på ett realistiskt klipp ses i vissa fall som en mer realistisk väg än att jobba och spara.

Den unga generationen verkar delas i två läger: de som är optimister och de som är pessimister kring möjligheten att äga sitt boende och där synen på möjligheten på det formar helt olika ekonomiska beteenden. De som uppfattar att de i praktiken är utestängda från bostadsmarknaden reagerar ofta med det som kallas "finansiell nihilism" (ett begrepp myntat av den ekonomiska kommentatorn Demetri Kofinas) en känsla av att traditionella strategier som att arbeta hårt och spara inte längre är tillräckligt, vilket i sin tur leder till mer kortsiktiga beslut och en större benägenhet att ta risker. Samtidigt agerar de som fortfarande ser bostadsägande som realistiskt på motsatt sätt: genom att spara mer och jobba hårdare.

Det verkar alltså inte röra sig om en generell generationsförändring, utan en uppdelning mellan optimister och pessimister, där tilltron till ens egna utsikter på bostadsmarknaden verkar avgöra om man fortsätter spela efter de etablerade ekonomiska spelreglerna, eller slutar tro på dem.

Syftet med denna rapport är att kartlägga hur detta ser ut bland svenska förstagångsväljare (födda 2004–2008, 18 till 22 år). Både i form av hur de bedömer sina egna möjligheter att klara sig på bostadsmarknaden och kunna äga sitt boende, samt hur det påverkar deras ekonomiska beteenden och politiska sympatier.

Rapporten bygger på en enkät med 1 000 respondenter i form av förstagångsväljare. Intervjuerna genomfördes i Norstats Sverigepanel samt genom Kivra. Urvalet är slumpmässigt och har kvoterats med avseende på kön, ålder och geografi. Fältperioden var mars och april 2026.

Amanda Göthberg

Boendeexpert och omvärldsanalytiker

Vägen till den första bostaden

Planer, hinder och strategier

Av de tillfrågade förstagångsväljarna bor en bit över hälften (56 procent) fortfarande hemma. Bland dem som inte gör det är det just hyresrätten med förstahandskontrakt som dominerar som boendeform (20 procent). Bara fyra procent uppger att de bor i andra hand och sju procent att de bor i någon form av studentboende, vilket är lika många som uppger att de redan bor i och har en egenägd bostadsrätt.

Att ta steget ut i vuxenlivet är på många sätt synonymt med att ta steget in på bostadsmarknaden. I alla tider har just att flytta ut från föräldrahemmet varit en viktig symbol för vuxenblivande. Även om åldern för detta varierat avsevärt genom historien så består att flytta hemifrån till ett eget boende som en av de viktigaste milstolparna under livscykeln. Frågar man förstagångsväljare är bilden dock inte lika självklar. På påståendet "Man är inte vuxen på riktigt förrän man äger sin egen bostad" svarade 23 procent att de instämde helt eller delvis, medan över hälften (52 procent) svarade att de inte instämmer i påståendet. Visserligen kan man flytta hemifrån utan att göra det till just en egenägd bostad, men kanske antyder resultatet också att många unga som upplever sig själva som vuxna fortsatt bor hemifrån eller i en boendeform som inte upplevs som helt permanent.

Påstående: Man är inte vuxen på riktigt förrän man äger sin egen bostad.

6%

Vet ej/vill inte svara

30%

Tar helt avstånd

22%

Tar delvis avstånd

19%

Varken eller

19%

Instämmer delvis

4%

Instämmer helt

Bryter man ner resultaten om boendeform på storstadsgeografier kan man se att andelen som bor hemma är högre i Stockholm (69 procent) mot 55 procent av samtliga svarande. Att det är svårt att flytta hemifrån verkar dock inte enbart vara ett generellt storstadsfenomen. I Malmö bor bara 50 procent hemma och i Göteborg 57 procent, alltså på samma nivå som det nationella snittet.

En del av förstagångsväljarna är fortfarande i gymnasieåldern, vilket gör att det inte är så märkligt att de fortfarande är hemmaboende. Men rent generellt verkar också snittåldern för när man flyttar hemifrån blivit högre över tid, även om den inte förändrats avsevärt de senaste åren.

»...kanske antyder resultatet också att många unga som upplever sig själva som vuxna fortsatt bor hemifrån eller i en boendeform som inte upplevs som helt permanent.«

Enligt SCB:s rapport *På egna ben – en beskrivning av ungas flytt från föräldrahemmet 2014–2024* har åldern för att flytta hemifrån i Sverige stigit över en längre period från 1990- och 2000-talen, men utvecklingen har stabiliserats under det senaste decenniet. Ofta har den stigande åldern för att flytta hemifrån kopplats till just bostadsbrist och höga trösklar på bostadsmarknaden, inte minst i våra tillväxtregioner. Under perioden 2014–2024 har dock medianåldern legat relativt stilla. Kvinnor flyttar i genomsnitt hemifrån vid knappt 22 års ålder och män strax före 23 år. Detta innebär att kvinnor fortfarande etablerar sig tidigare än män, vilket bland annat beror på att kvinnor oftare påbörjar högre studier och flyttar ihop med partner tidigare, men att avståndet mellan könen krympt något. Ur ett europeiskt perspektiv flyttar svenska unga dock hemifrån relativt tidigt. EU-genomsnittet ligger på 26,4 år, mot Sveriges 21,4 år, enligt en undersökning från Eurostat från 2023. Detta kan jämföras med den högsta genomsnittsåldern för att flytta hemifrån som finns i Kroatien (33,4 år).

Rapporten visar samtidigt tydliga skillnader kopplade till socioekonomisk bakgrund och geografi. Unga från hushåll med lägre inkomster flyttar hemifrån senare, och denna skillnad har ökat över tid. Även regionala mönster är tydliga: unga i storstadsregioner och storstädernas förorter flyttar i genomsnitt senare än unga i mindre kommuner, vilket kopplas till bostadsmarknadens

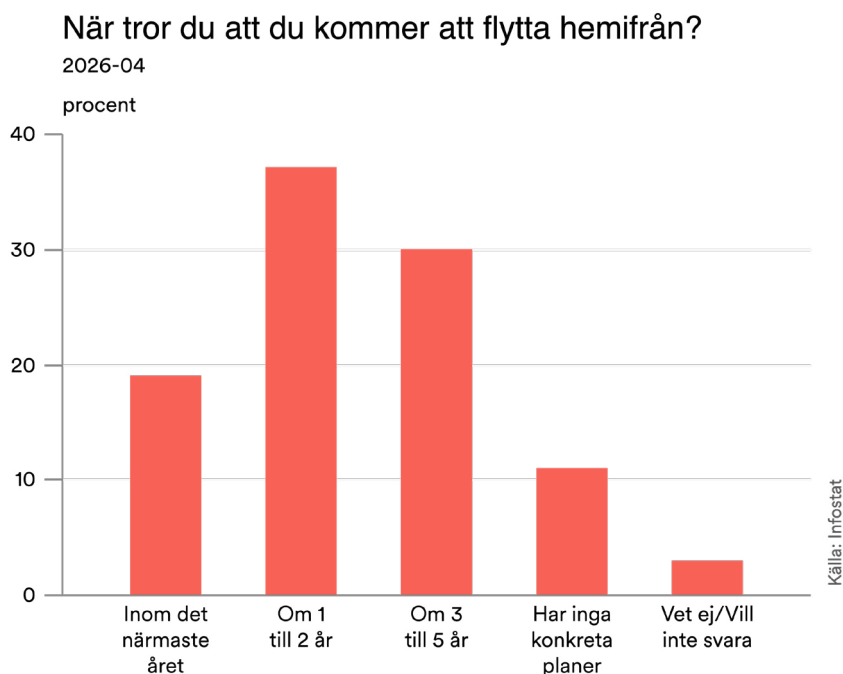
funktionssätt och tillgången till bostäder i olika regioner. Sammantaget pekar resultaten på att även om flyttåldern som helhet har stabiliserats under senare år, har skillnaderna mellan grupper ökat och exempelvis påverkar familjens resurser och bostadsmarknadens regionala villkor i allt högre grad ungas möjligheter att flytta hemifrån.

När förstagångsväljarna som fortfarande bor hemma får frågan varför svarar nästan hälften att det är för att de inte har råd att flytta hemifrån. Att de bor hemma till följd av att det är svårt att hitta en bostad på grund av bostadsbrist, det som länge varit den dominerande berättelsen om varför unga har svårt att lämna föräldrahemmet, uppger dock enbart sju procent. Att många hävdar att de inte har råd kan dock tolkas som att de ändå upplever en brist på billigare bostäder som passar deras ekonomiska situation. En fjärdedel sparar till en kontantinsats och verkar alltså bo hemma av strategiska skäl i väntan på att ha de finansiella förutsättningarna för att köpa en bostad och flytta hemifrån. Ungefär en femtedel uppger att de väntar på att komma in på studier eller börja på ett jobb på en annan ort, och fem procent att de är hemmaboende av familje- eller kulturella skäl. Men det näst vanligaste skälet som de svarande uppger (38 procent) är att det är bekvämt att bo hemma. Något som på många sätt går stick i stäv med bilden av att många unga ofrivilligt bor hemma till följd av bostadsbrist.

»Men det näst vanligaste skälet som de svarande uppger (38 procent) är att det är bekvämt att bo hemma. Något som på många sätt går stick i stäv med bilden av att många unga ofrivilligt bor hemma till följd av bostadsbrist.«

Ett liknande mönster går igenom när frågan ställs om tidshorisonten för att flytta hemifrån. På frågan om när man tror att man kommer göra det svarar bara en knapp femtedel inom det närmaste året. 27 procent svarar om 1 - 2 år och hela 30 procent om 3 - 5 år. 11 procent har inga konkreta planer alls på när flytt ska ske. Bryter man ner svaren på kön svarar något fler tjejer (21 procent) än killar (16 procent) att de planerar att flytta hemifrån det närmaste året. I övrigt finns det dock inga stora könsskillnader i de olika svarsalternativen.

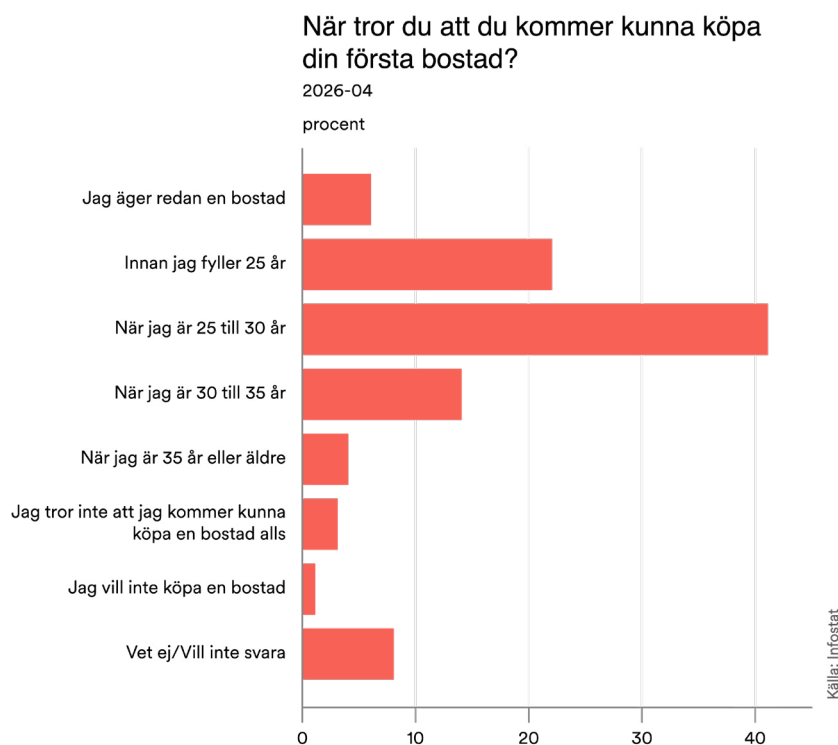

»Ett liknande mönster går igenom när frågan ställs kring tidshorisonten för att flytta hemifrån. På frågan om när man tror att man kommer göra det svarar bara en knapp femtedel inom det närmaste året.«

Resultatet kan delvis tolkas som att en del unga bidar sin tid och bor kvar hemma av ekonomiskt strategiska skäl, för att kunna spara ihop till ett mer permanent första boende än ett studentrum eller en andrahandslägenhet. En del verkar också uppskatta den komfort och de låga kostnader de ofta är förknippat med att bo hos sina föräldrar. Framför allt verkar relativt få ha bråttom eller uppleva att det är omöjligt att få en bostad, utan snarare vara villiga att vänta lite för att det ska vara en bostad som möter ens krav och/eller för att faktiskt kunna köpa ett eget boende.

Preferensen att vilja köpa en egen bostad är också stark. På frågan om i vilken ålder de svarande tror att de kommer kunna göra detta svarar 22 procent innan de fyller 25 och 41 procent mellan de är 25 och 30 år. En bra bit över hälften tror alltså att de kommer kunna äga en bostad någon gång under sin tjugooårsålder. Enbart 3 procent svarar att de inte tror att de kommer kunna äga en bostad alls, och bara 1 procent svarar att de inte alls vill köpa en bostad. En förkrossande majoritet menar alltså att det kommer att lösa sig till slut.

»På frågan om i vilken ålder de svarande tror att de kommer kunna göra detta svarar 22 procent innan de fyller 25 och 41 procent mellan de är 25 och 30 år. En bra bit över hälften tror alltså att de kommer kunna äga en bostad någon gång under sin tjugooårsålder.«

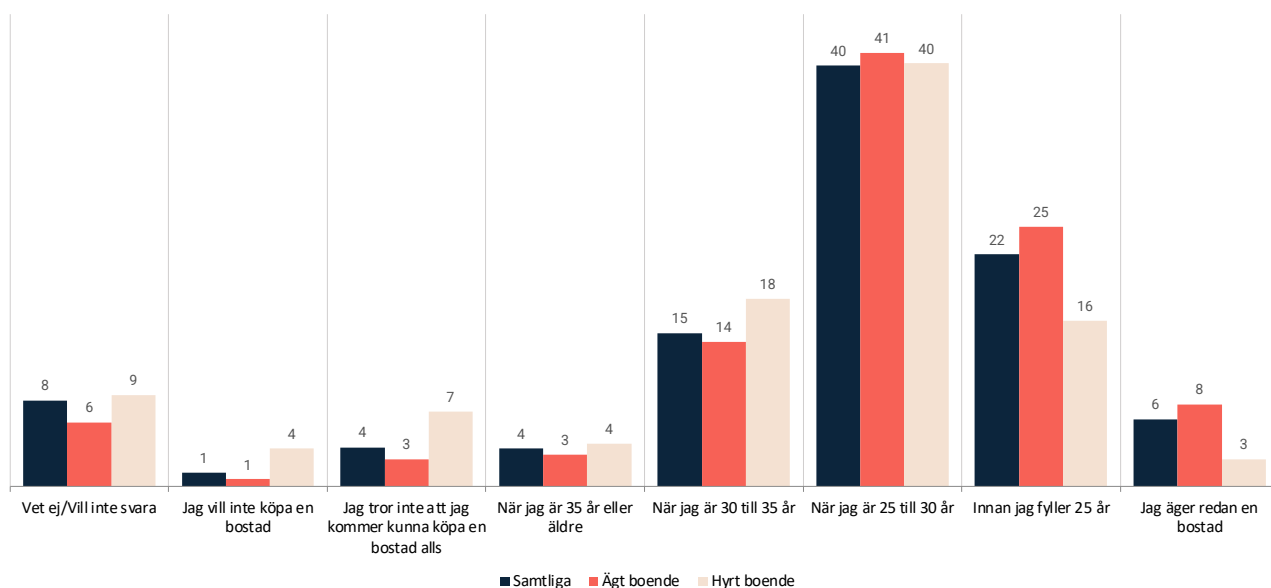
Att många unga gärna vill äga sitt eget boende och i hög utsträckning sparar med det som mål är något man kunnat se i tidigare enkäter. Enligt *Ungdomsbarometern 2024 – Oro och drömmar: Ungas tankar om bostadsmarknaden* från Hemnet & Mäklarsamfundet är att äga sitt boende något som värderas högt bland unga i Sverige. Nästan nio av tio unga, 88 procent, uppgav där att det är viktigt att ha en fin bostad i framtiden, vilket gör bostaden till en av de allra viktigaste livsprioriteringarna, högre än exempelvis resor eller att skaffa familj. 86 procent tyckte att det är mycket eller ganska viktigt att äga en lägenhet eller en villa i framtiden och resultaten visar att en klar majoritet föredrar ägt boende. Exempelvis uppgav 78 procent att de drömmer om att bo i villa eller radhus och 48 procent i bostadsrätt, medan endast en mindre andel föredrar hyresrätt.

I rapporten framgår också att bostaden inte bara ses som en praktisk fråga, utan som en symbol för frihet, trygghet, självständighet och framtida livskvalitet, vilket ytterligare förstärker dess betydelse i ungas livsval och prioriteringar.

Att flytta hemifrån för Gen Z tycks handla om mer än bara tak över huvudet eller att lämna föräldrahemmet. Man bor hellre kvar lite längre och sparar för att kunna äga sitt boende och att bo fint värderas högre än att bara flytta hemifrån för sakens skull. Bostadsbristen tycks inte heller vara den primära tröskel som det ofta utmålas som. Däremot bedömer många att de kommer kunna köpa sitt eget boende först i den andra halvan av tjugooårsåldern.

Bryter man ner resultaten på om man har vuxit upp i ägt boende eller om man vuxit upp i hyresrätt ser man dock vissa skillnader i de egna framtidsutsikterna, även om dessa är förhållandevis små. Avvikelsen är att det är fler i hyresrätt som dömer ut möjligheten att äga sitt eget boende, och det är färre i den gruppen som tror att de kan klara att köpa ett eget boende innan de fyller 25 år. Det är också tydligt att de som vuxit upp i ägt boende har en större grad av optimism om att kunna äga sitt eget boende innan man är 25 år.

När tror du att du kommer kunna köpa en bostad? – brutnen på uppväxtboende

Källa: Infostat

Trots att många förstagångsväljare fortfarande bor hemma präglas deras syn på bostadsmarknaden inte främst av uppgivenhet, utan snarare av strategiskt tålamod och relativ optimism. Resultaten pekar på att vägen till det egna boendet för Generation Z inte i första hand handlar om att snabbt lämna föräldrahemmet, utan om att göra det på rätt sätt och under rätt ekonomiska förutsättningar. Många verkar vara beredda att vänta längre för att kunna etablera sig i ett boende som upplevs som tryggt, stabilt och långsiktigt hållbart, snarare än att acceptera mer osäkra eller tillfälliga lösningar.

Det är också tydligt att ägandet fortsatt har en stark symbolisk och praktisk betydelse. För många unga representerar den egna bostaden inte bara ett boende, utan också självständighet, trygghet och kontroll över den egna framtiden. Samtidigt tycks den klassiska berättelsen om bostadsbristen som det enskilt största hindret för unga vara något förenklad. De ekonomiska trösklarna framstår som viktigare än den faktiska tillgången på bostäder. Många unga upplever att det går att ta sig in på bostadsmarknaden, men först efter flera år av sparande, arbete och ekonomisk planering. Sannolikt upplever också en del en brist på billiga eller rätt typ av bostäder, exempelvis i det läge eller den standard man önskar.

Samtidigt visar resultaten att framtidstron inte är jämnt fördelad. Skillnader kopplade till socioekonomisk bakgrund och uppväxtvillkor framträder även bland de yngsta vuxna. De som vuxit upp i ägt boende har generellt en större tilltro till sina möjligheter att själva köpa en bostad tidigt i livet, medan pessimismen är större bland dem som vuxit upp i hyresrätt. Även om skillnaderna inte är dramatiska antyder de att bostadsmarknaden redan i unga år formar skillnader i framtidsutsikter och ekonomisk trygghet.

Sammantaget framträder bilden av en generation som fortfarande ser det ägda boendet som både möjligt och eftersträvansvärt, men där vägen dit upplevs som längre, mer krävande och allt mer beroende av familjebakgrund och ekonomiska resurser.

Förstagångsväljarnas attityder

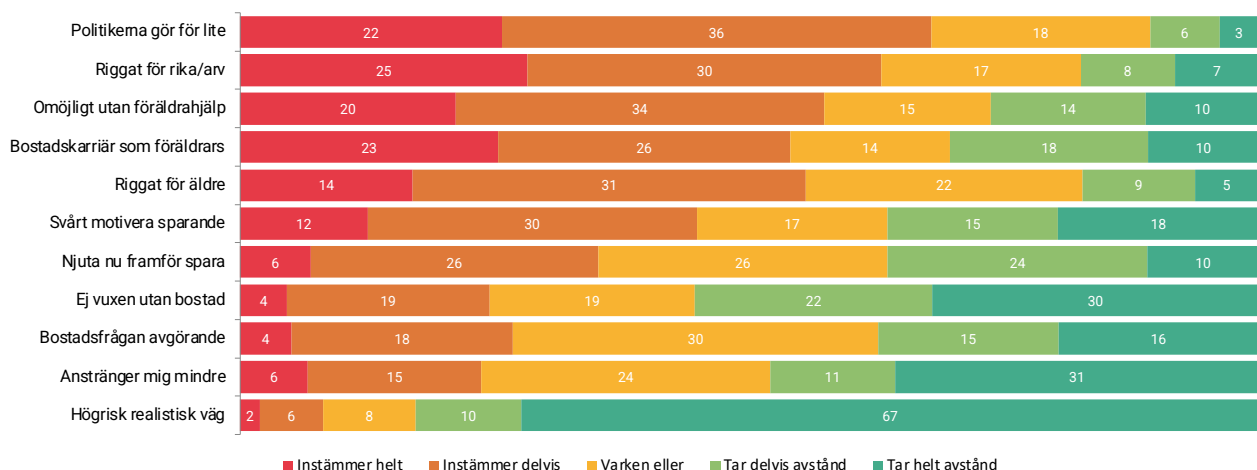
Unga om bostadsmarknaden, politiken och den egna framtiden

Förstagångsväljarnas relation till bostadsmarknaden präglas av en dubbeltydighet. Å ena sidan finns en relativt stark tro på den egna förmågan att så småningom köpa en bostad. Å andra sidan är misstron mot bostadsmarknaden som system omfattande. Många unga upplever att bostadsmarknaden blivit orättvis, att politiken inte gör tillräckligt och att familjebakgrund spelar en allt större roll för möjligheten att lyckas.

Undersökningens elva attitydpåståenden visar att frustrationen framför allt riktas mot strukturerna på bostadsmarknaden snarare än mot det egna beteendet. Det påstående som flest instämmer i är att politikerna gör för lite för att hjälpa unga in på bostadsmarknaden. Nästan sex av tio instämmer helt eller delvis i detta.

Lika många instämmer i att bostadsmarknaden är riggad för rika personer och personer med arv. Även påståendet att det nästan är omöjligt att köpa en bostad utan hjälp från föräldrarna instämmer en hög andel av respondenterna i. Sammantaget pekar resultaten på att många unga uppfattar bostadsmarknaden som allt mindre meritokratisk. Möjligheten att äga sitt boende upplevs inte enbart avhängigt arbete och sparande, utan också vilken ekonomisk familjebakgrund man kommer ifrån.

Alla 11 påståenden: andel som instämmer helt, delvis, varken eller, tar delvis/helt avstånd

Källa: Infostat

»Sammantaget pekar resultaten på att många unga uppfattar bostadsmarknaden som allt mindre meritokratisk. Möjligheten att äga sitt boende upplevs inte enbart avhängigt arbete och sparande, utan också vilken ekonomisk familjebakgrund man kommer ifrån.«

Det är samtidigt viktigt att notera att frustrationen samexisterar med framtidstro. Många unga tror fortfarande att de kommer kunna köpa en bostad, även om de samtidigt uppfattar systemet som orättvist. Det handlar alltså inte om en generation som helt tappat tron på bostadsägandet som idé. Snarare tycks många uppleva att målet fortfarande är möjligt, men att vägen dit blivit betydligt längre och mer ojämlig.

Resultaten visar också att kritiken mot bostadsmarknaden är politiskt bred. När frågan bryts på partisympatier syns visserligen skillnader i grad, men frustrationen återfinns bland väljare från samtliga större partier. Vänsterpartiets väljare uppvisar högst grad av instämmande i påståenden om att systemet är riggat för äldre och rika, medan Moderaternas väljare ligger lägst. Men även bland moderata väljare anser en betydande andel att bostadsmarknaden gynnar äldre generationer och personer med ekonomiska resurser.

Detta antyder att missnöjet med bostadsmarknadens funktionssätt är bredare än den traditionella höger-vänster-konflikten. Frustrationen verkar snarare handla om upplevelsen av att etableringen i vuxenlivet blivit svårare och mer beroende av faktorer som unga själva har begränsad kontroll över.

Genomsnittlig instämmande i 'riggat för äldre' och 'riggat för rika' per parti

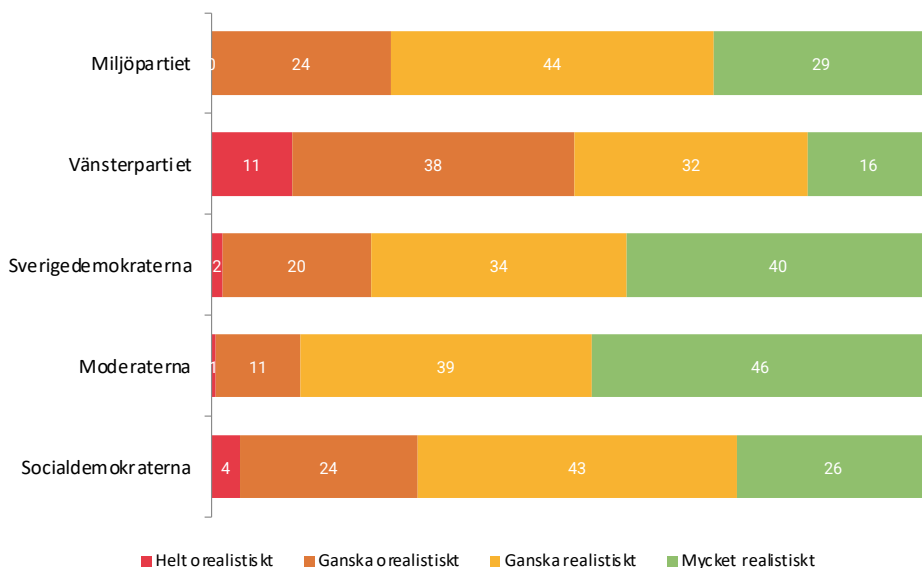

Källa: Infostat

Samtidigt syns tydliga skillnader i optimism mellan olika väljargrupper. Moderaternas och Sverigedemokraternas väljare är generellt mer optimistiska kring möjligheten att spara ihop till en kontantinsats, medan pessimismen är större bland väljare vänsterut, framför allt bland Vänsterpartiets väljare. Det speglar sannolikt både skillnader i socioekonomisk bakgrund och olika syn på bostadsmarknadens funktionssätt.

»Moderaternas och Sverigedemokraternas väljare är generellt mer optimistiska kring möjligheten att spara ihop till en kontantinsats, medan pessimismen är större bland väljare vänsterut, framför allt bland Vänsterpartiets väljare.«

Realism om sparande, brutet på val i dag

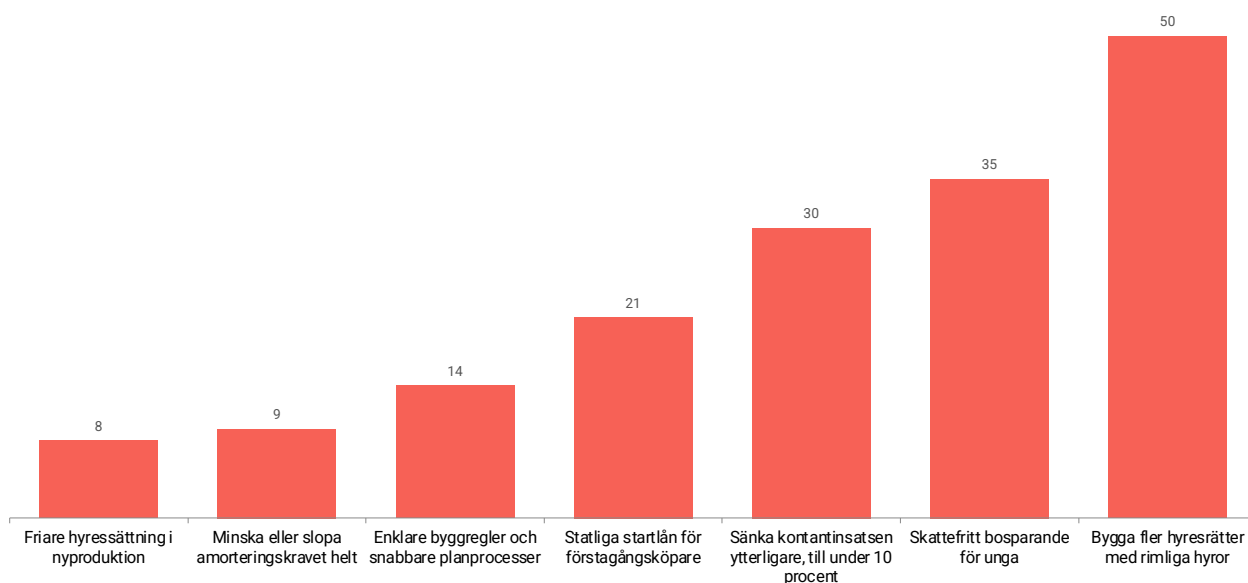

Källa: Infostat

När unga själva får välja vilka reformer de tror skulle hjälpa mest för att fler unga ska kunna skaffa en bostad prioriteras framför allt åtgärder som sänker de ekonomiska trösklarna här och nu. Högst stöd får förslaget om att bygga fler hyresrätter med rimliga hyror. Därefter följer skattefritt bosparande för unga, sänkt kontantinsats och statliga startlån för förstagångsköpare.

Betydligt färre tror på reformer som friare hyressättning eller förändrade byggregler. Det är intressant såtillvida att den bostadspolitiska debatten de senaste åren kretsat i hög grad kring just strukturella reformer av marknaden och byggprocesserna. Förstagångsväljarna verkar däremot framför allt efterfråga åtgärder som gör det lättare att hantera de direkta ekonomiska hindren för att kunna etablera sig.

Vilka av följande förslag tror du skulle hjälpa mest för att unga ska kunna skaffa bostad? (välj max 3)

Källa: Infostat

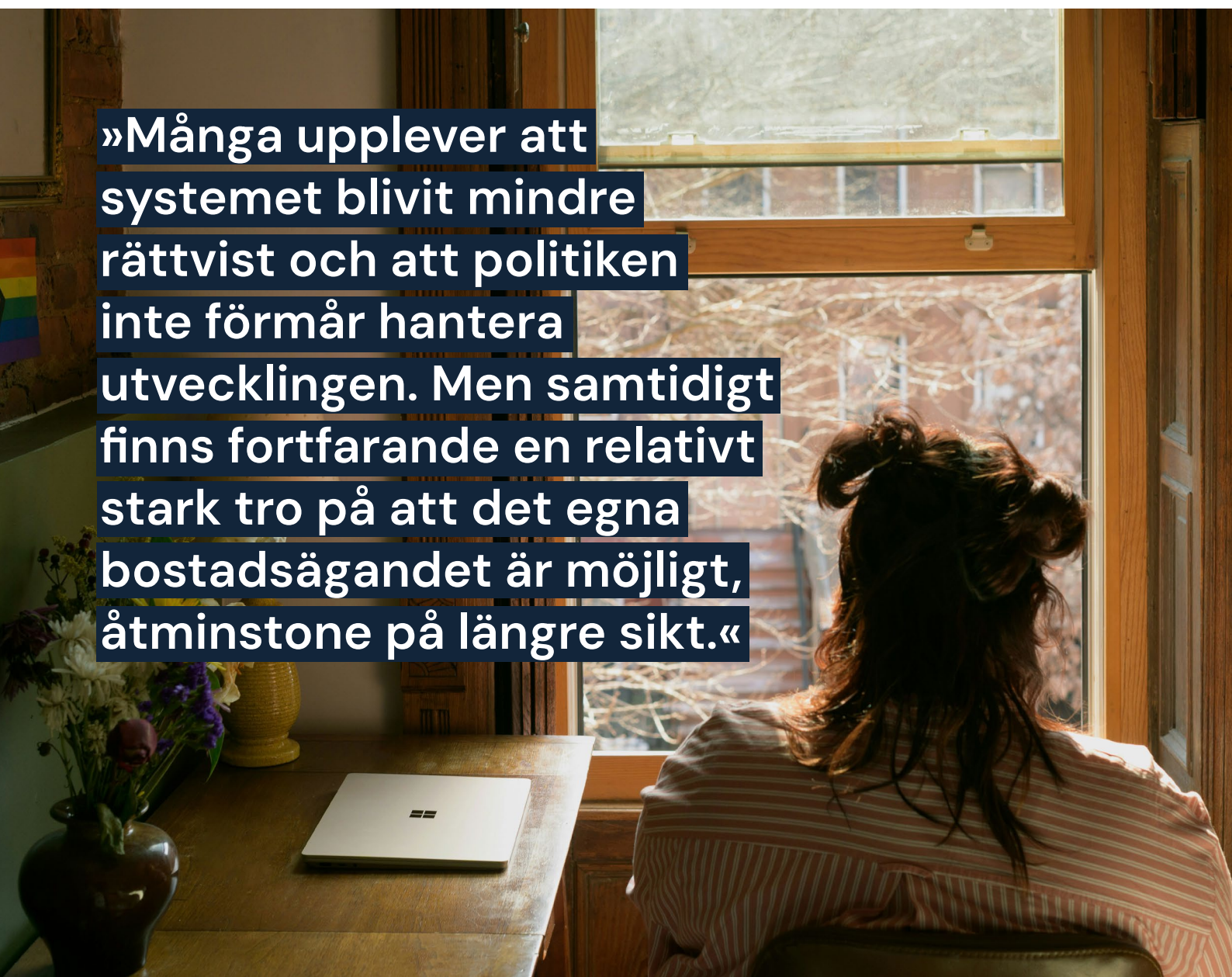
Fokus för unga verkar ligga mindre på ideologiska systemförändringar och mer på den konkreta möjligheten att faktiskt få ihop ekonomin till ett första boende. För många unga verkar problemet inte främst vara att det saknas bostäder, utan att trösklarna till bostadsmarknaden upplevs som för höga.

Samtidigt finns det också en tydlig gräns för hur långt frustrationen sträcker sig. Relativt få instämmer i påståenden om att bostadsfrågan fått dem att anstränga sig mindre eller att högriskstrategier är den enda realistiska vägen framåt. Även om vissa uttryck för finansiell nihilism finns är de långt ifrån dominerande.

I stället framträder en generation som fortfarande i hög grad försöker anpassa sig till de ekonomiska spelregler som gäller. Man sparar, planerar och försöker hitta strategier för att ta sig in på bostadsmarknaden. Men man gör det samtidigt med en växande medvetenhet om att förutsättningarna ser väldigt olika ut beroende på familjebakgrund, sparande och ekonomiskt stöd hemifrån.

Sammantaget präglas förstagångsväljarnas syn på bostadsmarknaden av en kombination av frustration och realism. Många upplever att systemet blivit mindre rättvist och att politiken inte förmår hantera utvecklingen. Men samtidigt finns fortfarande en relativt stark tro på att det egna bostadsägandet är möjligt, åtminstone på längre sikt.

Det kanske tydligaste resultatet är därför inte pessimism, utan spänningen mellan individuell framtidstro och kollektiv misstro till systemet. Många unga tror fortfarande på sin egen förmåga, men betydligt färre verkar fullt ut tro på bostadsmarknadens generella funktionssätt.

»Många upplever att systemet blivit mindre rättvist och att politiken inte förmår hantera utvecklingen. Men samtidigt finns fortfarande en relativt stark tro på att det egna bostadsägandet är möjligt, åtminstone på längre sikt.«

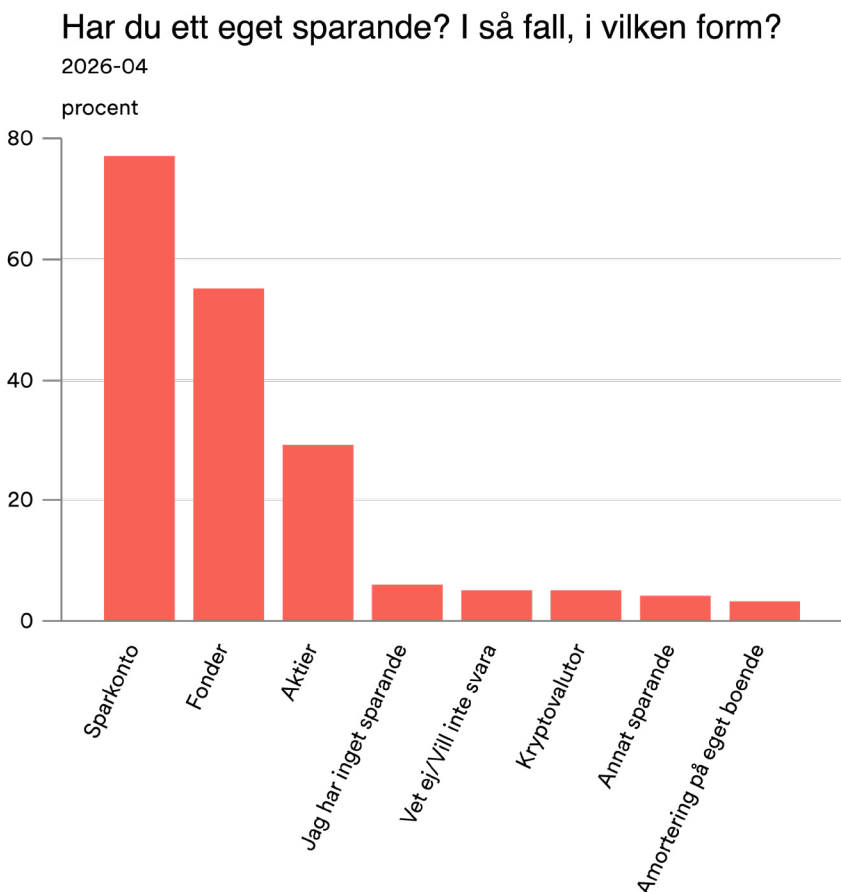
En sparande generation

Med viss hjälp från mamma- och pappabanken

”The bank of mum and dad is becoming the largest financial institute in the world” är ett citat från en voiceover som kunnat höras i olika klipp och TV-program. Den, på svenska, så kallade mamma- och pappabanken har på bara några decennier blivit en allt viktigare ekonomisk institution. Inte minst gäller detta på bostadsmarknaden.

I grunden beskriver begreppet något ganska enkelt: att föräldrar hjälper sina barn ekonomiskt. Men på bostadsmarknaden har det fått en mer strukturell betydelse. Det handlar inte längre bara om ett bidrag till möbler, en borgen för en första hyresrätt eller några tusenlappar till flytten hemifrån. I takt med att bostadspriserna stigit och kontantinsatsen blivit en av de tydligaste trösklarna in på den ägda bostadsmarknaden, har föräldrarnas ekonomiska resurser blivit en allt viktigare del av ungas möjligheter att köpa sin första bostad.

Undersökningen visar att förstagångsväljarna knappast saknar sparvilja- eller förmåga. Tvärtom framträder bilden av en generation där sparandet är både utbrett och sker i relativt traditionella former. Drygt tre av fyra (77 procent) uppger att de sparar på sparkonto. Drygt hälften (55 procent) sparar i fonder och knappt en tredjedel i aktier. Kryptovalutor, som ofta får stort utrymme i diskussioner om ungas ekonomi, är däremot mycket ovanligt som sparform. Bara drygt fem procent uppger att de handlar med krypto, ungefär lika många (6 procent) som uppger att de inte alls har något eget sparande.

Källa: Infostat

»Kryptovalutor, som ofta får stort utrymme i diskussioner om ungas ekonomi, är däremot mycket ovanligt som sparform. Bara drygt fem procent uppger att de sparar i krypto, ungefär lika många (6 procent) uppger att de inte alls har något eget sparande.«

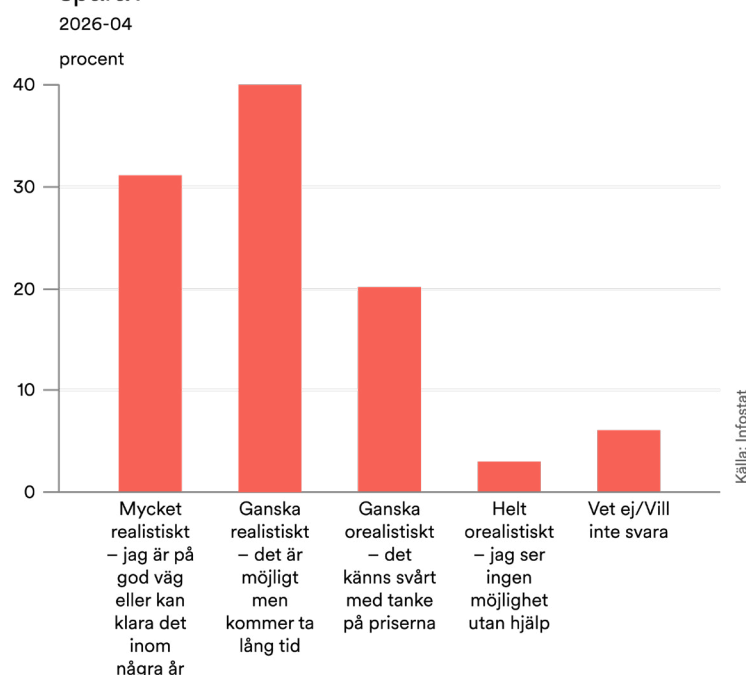
Bilden av unga som främst jagar snabba pengar och spekulativa investeringar får alltså hyfsat svagt stöd i undersökningen. Snarare verkar detta vara mer av ett amerikanskt fenomen, där småspararna i allt högre grad dominerar börsen, investerar i ovanliga momentumaktier, ädelmetaller, och krypto. Ruchir Sharma har skrivit om fenomenet i Financial Times och det har återgetts i Omni: "Proffsen på Wall Street avfärdade länge småsparare som "dumt kapital" och en möjlighet att ta motsatt position. Men så är det inte längre, menar Sharma, som lyfter fram gruppen som den nu "enskit mest inflytelserika på marknaden".

Det liknar lite Gamestop-incidenten som fick ett tillflöde av wallstreetbets från nätforumet Reddit att få bolagets aktie att rusa i några månader, efter att ägarbolaget annonserat att Gamestop skulle läggas ner. Unga killar på nätet ville "betta" mot systemet.

Även om man kan skönja en generell misstro till systemet vad gäller bostadspolitiken, så verkar sparandet bland svenska unga både utbrett men också ganska konventionellt. Man varken försöka betta mot systemet, eller tar högre ekonomiska risker i sitt sparande.

Detta går också igen i hur unga bedömer sina egna möjligheter. Mer än två av tre tycker att det är ganska eller mycket realistiskt att spara ihop till en kontantinsats. Bara omkring en fjärdedel tycker att det är ganska eller helt orealistiskt. Det visar att många fortfarande tror på den klassiska vägen in på bostadsmarknaden: att bo billigt, arbeta, spara och steg för steg bygga upp det kapital som krävs.

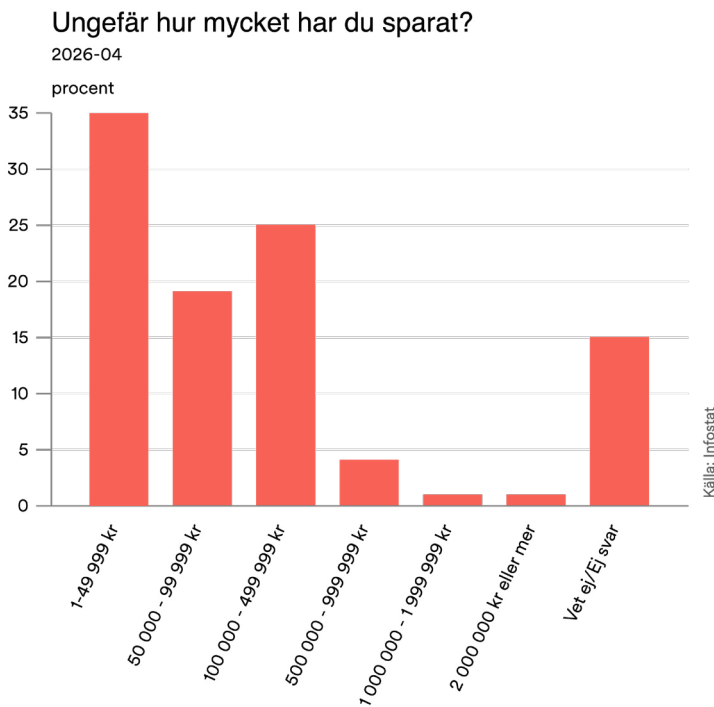
Hur realistiskt är det för dig att spara ihop till en kontantinsats för en bostad, genom att arbeta och spara?

»Även om man kan skönja en generell misstro till systemet vad gäller bostadspolitiken, så verkar sparandet bland svenska unga både utbrett men också ganska konventionellt.«

Men precis som den generella framtidstron så är inte optimismen jämnt fördelad. Den hänger tydligt samman med hur mycket man redan har sparat. Bland dem som ser sparande till en kontantinsats som realistiskt har en betydligt större andel redan hunnit få ihop ett sparkapital på mellan 100 000 och 500 000 kronor. Bland dem som ser sparandet som orealistiskt har nästan sex av tio mindre än 50 000 kronor sparat. Det tyder på att pessimismen inte i första hand är en attityd eller generationsmarkör, utan ofta en ganska rationell bedömning av den egna ekonomiska situationen.

Tittar man på nivåerna bland den stora majoriteten som sparar är det också tydligt att många trots en relativt ung ålder lyckats spara ihop ett betydande kapital. Var femte har sparat ihop mellan 50 000 och 100 000, och hela var fjärde har sparat mellan 100 000 och 500 000. 35 procent har sparat upp till 50 000.

»Kollar man på nivåerna bland den stora majoriteten som sparar är det också tydligt att många trots en relativt ung ålder lyckats spara ihop ett betydande kapital. Var femte har sparat ihop mellan 50 000 och 100 000, och hela var fjärde har sparat mellan 100 000 och 500 000.«

Bryter man ner detta på kön ser man dock att killarna i högre utsträckning är representerade i de större sparkvoterna. Exempelvis uppger 31 procent av killarna att de sparat mellan 100 000 och en halv miljon, mot bara 23 procent av tjejerna. I nästa spann av sparande, en halv miljon till en miljon, finns sju procent av killarna men bara tre procent av tjejerna. De kvinnliga respondenterna återfinns i högre utsträckning i den minsta sparkategorin (38 procent).

Skillnaderna i sparande syns också beroende på om man vuxit upp i hyrt eller ägt boende (villa/radhus eller bostadsrätt). Nästan hälften (44 procent) av de som vuxit upp i hyrt boende angav den lägsta sparkvoten. Tittar man i stället på de svarande som vuxit upp i ägt boende fanns över hälften (53 procent) i sparspannet 100 000 - 500 000.

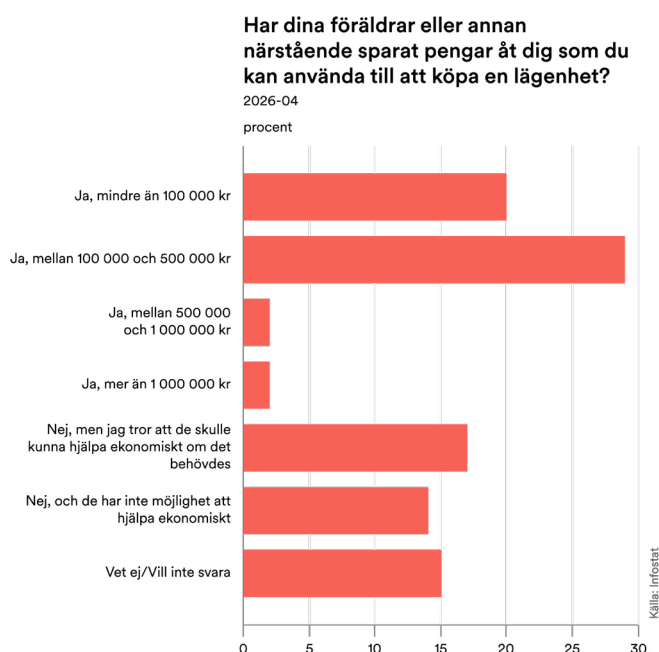
Ungefär hur mycket har du sparat? (Per boende under uppväxt)

	I bostadsrätt	I villa/radhus	I hyresrätt
1-49 999 kr	33 %	34 %	44 %
50 000 - 99 999 kr	17 %	20 %	16 %
100 000 - 499 999 kr	25 %	28 %	18 %
500 000 - 999 999 kr	5 %	4 %	4 %
1 000 000 - 1 999 999 kr	4 %	0 %	0 %
2 000 000 kr eller mer	0 %	1 %	0 %
Vet ej	17 %	12 %	17 %

Källa: Infostat

Ett liknande mönster syns även i föräldrars, eller andra nära anhörigas sparande åt sina barn. Även om hjälp från den så kallade mamma och pappa-banken kan se ut på olika sätt, så verkar det ha blivit allt vanligare att barnspara, inte sällan i fonder eller på börsen. Trots respondenternas unga ålder har föräldrar i vissa fall hunnit bygga upp ett betydande sparkapital, vilket antyder att man sparar åt sina barn sedan de var små.

Av de tillfrågade svarar 53 procent att deras föräldrar sparar åt dem inom något av de angivna spannen. 17 procent svarar att de inte gjort det men nog skulle ha möjlighet att hjälpa till ekonomiskt vid behov. 14 procent uppger att föräldrarna inte har sparar och inte skulle ha möjlighet att hjälpa till ekonomiskt.

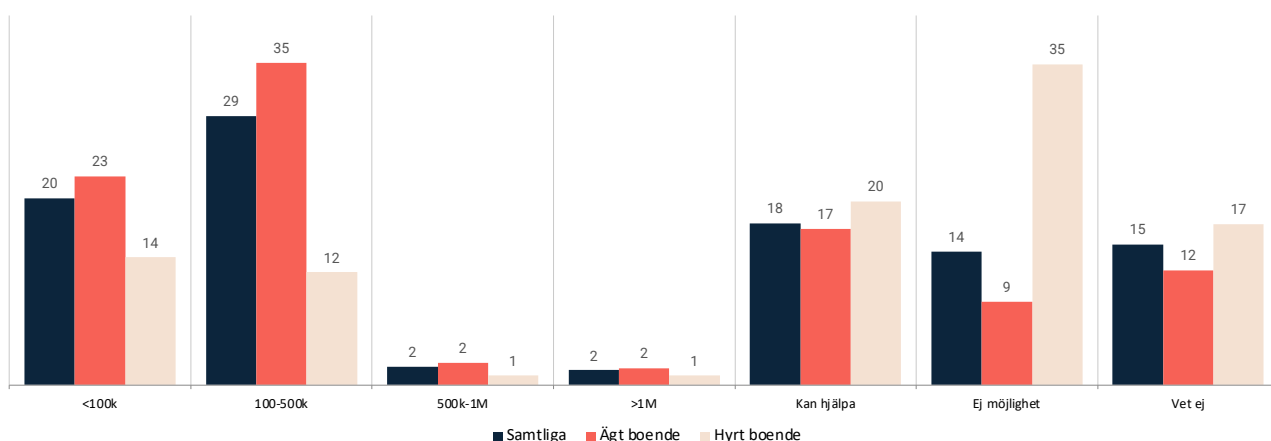

»Även om hjälp från den så kallade mamma och pappa-banken kan se ut på olika sätt, så verkar det ha blivit allt vanligare att spara, inte sällan i fonder eller på börsen.«

Men trots att över majoriteten uppger att föräldrar eller annan närstående har sparar ihop någon form av kapital så visar föräldrastödet på en av undersökningens tydligaste klyftor. Nämligen att ett eventuellt startkapital i vuxenlivet avgörs helt av vilken typ av boendeform man själv vuxit upp i.

Sex av tio från ägt boende säger att föräldrarna sparar åt dem. Från hyrt boende är det bara två av tio. De från hyrt boende hamnar oftast i kategorin där föräldrarna inte har möjlighet att hjälpa. En av tre bland de som är uppvuxna i hyrt (35 procent) boende uppger att hjälp från föräldrar inte är någon möjlighet.

Har dina föräldrar sparar pengar åt dig? – bruten på uppväxtboende

Källa: Infostat

»Trots att över majoriteten uppger att föräldrar eller annan närstående har sparat ihop någon form av kapital så visar föräldrastödet på en av undersökningens tydligaste klyftor. Nämligen att ett eventuellt startkapital i vuxenlivet avgörs helt av vilken typ av boendeform man själv vuxit upp i.«

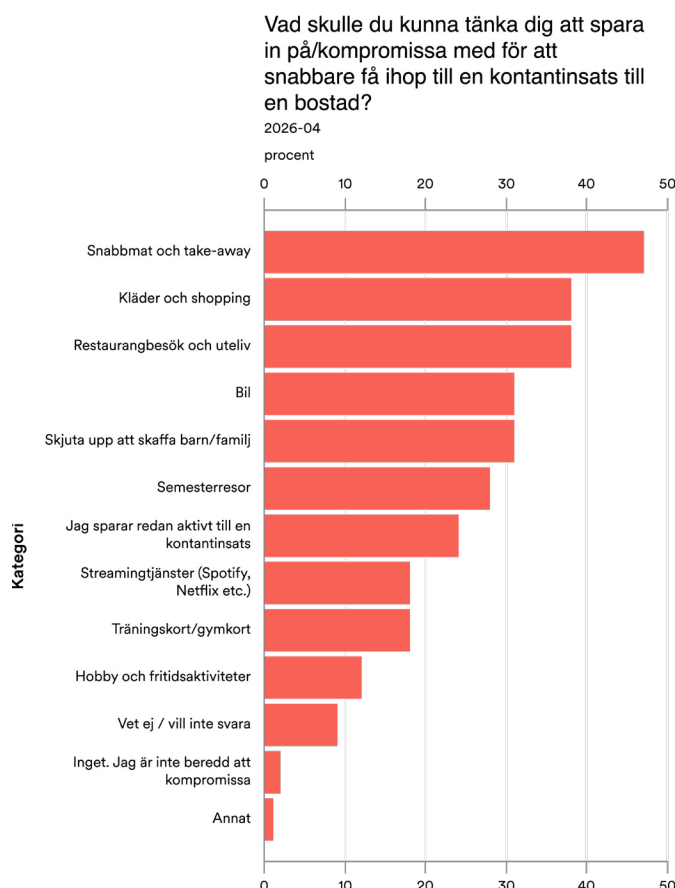

Den boendeform man vuxit upp med påverkar alltså tydligt både det egna sparandet – och sannolikheten att föräldrarna har sparat pengar åt en. Det finns flera förklaringsfaktorer att spekulera i vad gäller detta mönster i undersökningen.

Dels bor generellt de med svag socioekonomi i högre utsträckning i hyrt boende, vilket kan påverka både den generella ekonomiska livssituationen och föräldrarnas marginaler och möjligheter till ett barnsparande. En annan delförklaring är antagligen att de som vuxit upp i ägt boende i högre utsträckning har föräldrar som kunnat tjäna lite extra pengar under sin bostadsresa vilket kan ha underlättat sparande. Sannolikt har också samma grupp kunnat sänka sina boendekostnader över tid, och därigenom kunnat spara mer löpande på börsen som gått väldigt bra under ett antal decennier. Kanske är också det i sig en faktor som spelar in: föräldrar som ägt sitt boende och kunnat se sitt kapital växa, vill i hög utsträckning att deras barn ska göra en liknande resa.

Men trots att sparande hemifrån spelar roll och ger en skjuts för vissa, så sparar unga själva också i högre utsträckning. Dessutom är de beredda att göra ekonomiska uppoffringar för att kunna spara ihop till en kontantinsats. En fråga mäter vilka kompromisser man är beredd att göra för en kontantinsats.

Snabbmat och uteliv kommer först, följt av kläder och shopping. Ofta är det upplevelsena som prioriteras ner, aldrig de fasta och mindre utgifterna. Hela 31 procent svarar att man kan tänka sig att skjuta upp barn och att bilda familj och 28 procent hade kunnat göra avkall på semesterresor, något som ofta är något man värdesätter i unga år. Var fjärde uppger också att de redan sparar aktivt till just en kontantinsats.

»Hela 31 procent svarar att man kan tänka sig att skjuta upp barn och bilda familj och 28 procent hade kunnat göra avkall på semesterresor, något som ofta är något man värdesätter stort i unga år.«

Även om det finns stora skillnader i både föräldrastöd och det egna sparandet så är det övergripande resultatet ändå att många, både barn och föräldrar, faktiskt sparar med bostaden som mål. Unga är också beredda att i hög utsträckning kompromissa i syfte att kunna spara till kontantinsatsen. Samtidigt är det tydligt att det finns stora skillnader som i mångt och mycket avgörs av vilken boendeform de unga vuxit upp i. Det visar hur den redan befintliga segregationen stärks både i reella möjligheter och hur optimistiskt man ser på möjligheten att äga sin bostad, även i början av vuxenlivet.

Ungas ekonomiska beteenden

Rishtagande, finansiell nihilism och konsumtionsmönster

På senare år har en del internationell forskning börjat intressera sig för hur ungas framtidsutsikter på bostadsmarknaden påverkar deras mer generella ekonomiska beteenden. I tidigare omnämnda amerikanska och brittiska studier syns ett återkommande mönster: när unga upplever att bostadsägande ligger långt borta eller utom räckhåll som möjlighet förändras den allmänna relationen till ekonomi, arbete och sparande. Vissa forskare beskriver detta som en form av "finansiell nihilism", där tron på att långsiktigt sparande och hårt arbete faktiskt leder till en välståndsförändring eller möjligheten att realisera drömmar som den om ett eget boende, successivt försvagas.

För att förstå om framtidsutsikter på bostadsmarknaden samvarierar med olika högriskinvesteringar eller ekonomiska riskbeteenden fanns det en fråga i undersökningen om olika riskbeteenden. Utifrån den internationella forskningen hade man kunnat förvänta sig att de svenska unga som ser pessimistiskt på sina möjligheter på bostadsmarknaden också skulle vara de som i högst grad ägnar sig åt riskfyllda investeringar, betting eller andra ekonomiska chansningar. Resultaten i denna undersökning ger dock en mer komplex bild än så.

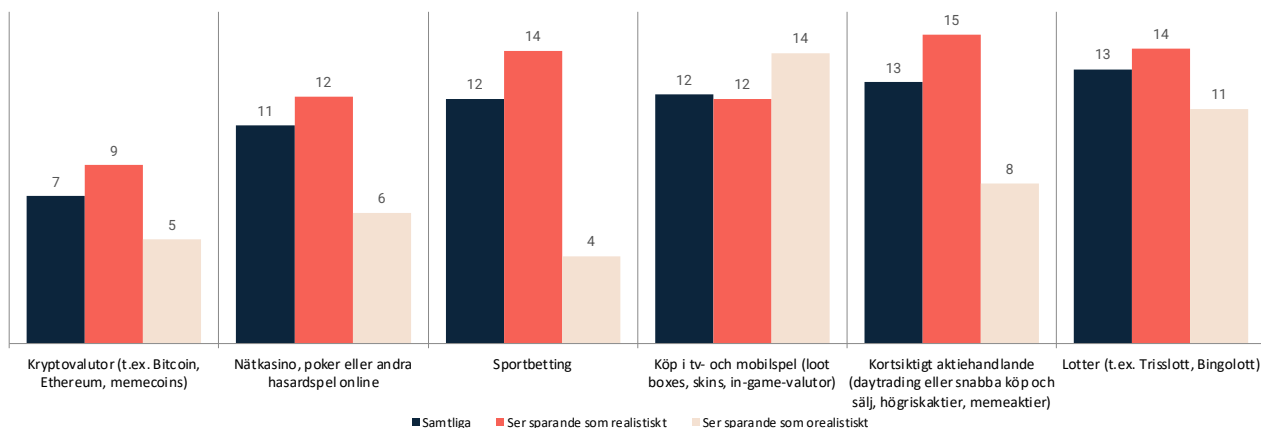

»Utifrån den internationella forskningen hade man kunnat förvänta sig att de svenska unga som ser pessimistiskt på sina möjligheter på bostadsmarknaden också skulle vara de som i högst grad ägnar sig åt riskfyllda investeringar, betting eller andra ekonomiska chansningar.«

För det första svarade majoriteten, 62 procent, att de inte lagt pengar på någon av alternativen det senaste året. Mellan 7 och 10 procent uppgav att de ägnat sig åt nätkasino, kryptovalutor, sportbetting eller dylikt. För det andra framkom ett annat tydligt mönster i frågan om ekonomiska riskbeteenden: det är snarare de ekonomiskt optimistiska än de pessimistiska som ägnar sig åt högriskinvesteringar. Bland dem som tycker att det är realistiskt att spara ihop till en kontantinsats är det vanligare med både sportbetting, daytrading, kryptovalutor och nätkasino än bland dem som tycker att sparande är orealistiskt.

Skillnaderna är visserligen inte enorma, men konsekventa. Bland dem som ser sparande som realistiskt uppger exempelvis 15 procent att de ägnat sig åt kortsiktig aktiehandel eller högriskaktier, jämfört med åtta procent bland dem som ser sparande som orealistiskt. Kryptovalutor är också vanligare bland optimisterna än bland pessimister, liksom sportbetting och nätkasino.

Riskyllda investeringar och spel senaste 12 månaderna — bruten på sparrealism

Källa: Infostat

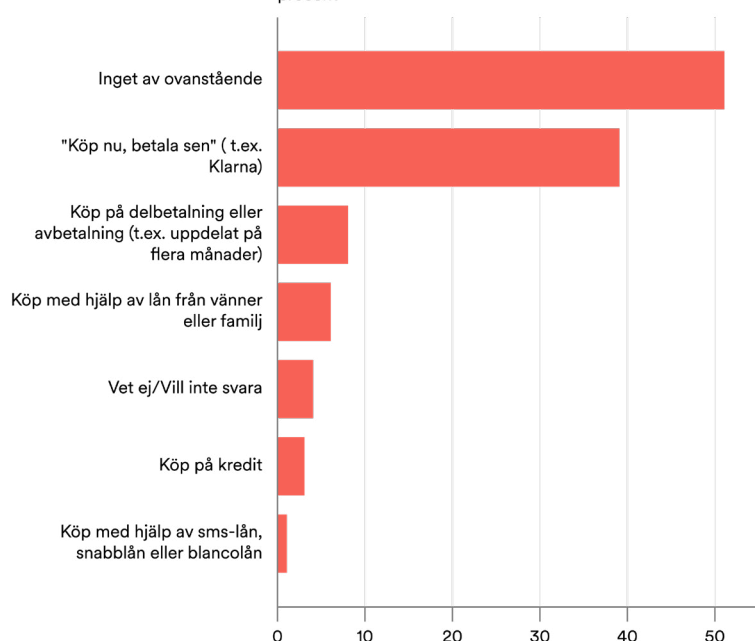
Detta går delvis på tvärs mot berättelsen om unga som tar stor ekonomisk risk i form av exempelvis kryptoinvesteringar eller betting därför att de tappat tron till en mer konventionell väg in på bostadsmarknaden. Resultaten antyder snarare att högriskinvesteringar i viss mån kräver ekonomiska resurser till att börja med. Den som redan har ett sparkapital eller upplever att ekonomin är under kontroll har också större möjlighet att ta risker med delar av sina pengar.

Ur det perspektivet verkar ekonomiska riskbeteenden snarare vara ett uttryck för ekonomiskt handlingsutrymme. Att köpa högriskaktier eller investera i krypto kräver trots allt pengar att investera. Det är lättare att ta risker när man redan har marginaler.

Samtidigt finns det andra delar av materialet som tydligt pekar mot att bostadsutsikterna faktiskt påverkar ekonomiska beteenden på ett djupare plan. Skillnaden syns bara inte i spekulativa investeringar och ekonomiskt risktagande, utan snarare i hur vardagskonsumtionen finansieras.

Har du köpt saker eller tjänster på kredit, avbetalning eller med lån under de senaste 12 månaderna?

2026-04
procent

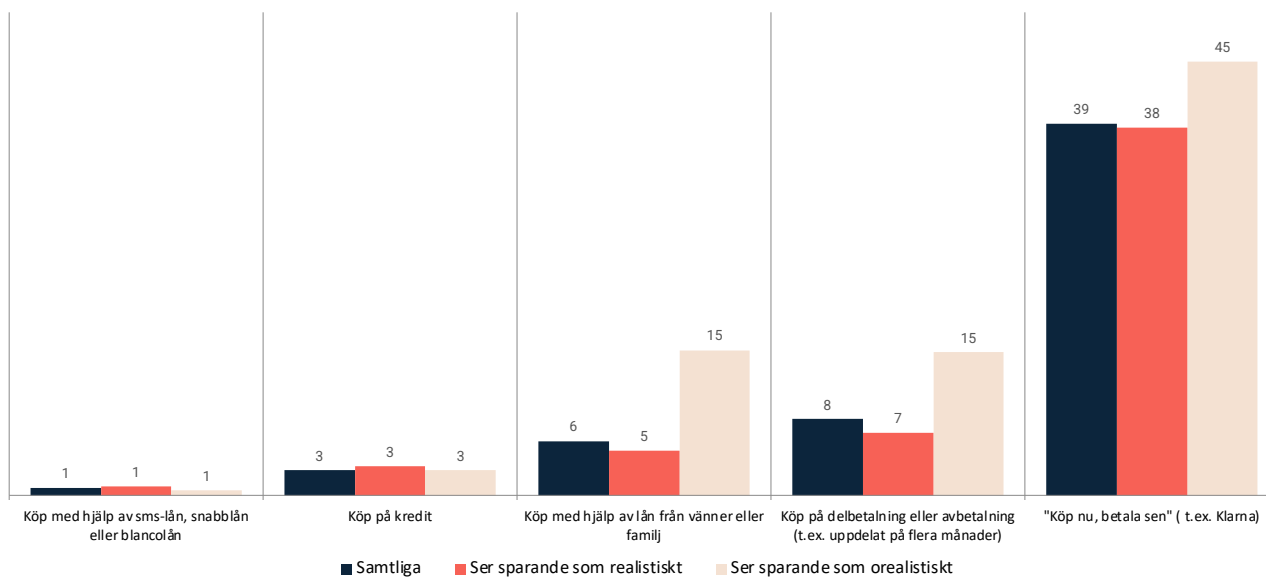

Källa: Infostat

Fördelat på samtliga svarande uppger hälften (51 procent) att de inte köpt saker på kredit, avbetalning eller med lån de senaste åren. Det innebär dock att nästan hälften har gjort det. Hela 39 procent har köpt saker med uppskjuten betalning, exempelvis via Klarna. De som köpt saker på avbetalning eller med lån från vänner och familj är dock betydligt färre, bara 8 respektive 6 procent av de svarande.

I frågan om kreditkonsumtion framträder ett nästan omvänt mönster jämfört med riskinvesteringarna. Bland dem som ser sparande till en kontantinsats som orealistiskt är det betydligt vanligare att använda olika former av kreditlösningar. Nästan hälften av gruppen har använt "köp nu, betala sen"-tjänster som Klarna under det senaste året, jämfört med 38 procent bland dem som ser sparandet som realistiskt.

Kredit och avbetalning senaste 12 månaderna — bruten på sparrealism

Källa: Infostat

Ännu tydligare blir skillnaderna när det kommer till att ta lån från familj och vänner samt avbetalningsköp. Bland dem som ser sparande som orealistiskt uppger 15 procent att de köpt något med hjälp av lån från familj eller vänner, jämfört med fem procent bland optimisterna. Nästan 15 procent har också handlat på avbetalning, mot sju procent bland dem som tror att sparandet är realistiskt.

Skillnaderna tyder på att pessimismen kring bostadsmarknaden inte främst leder till ett mer spekulativt ekonomiskt beteende, utan snarare till en högre grad av kreditkonsumtion i vardagen. De unga som upplever att de står längst från bostadsmarknaden verkar inte spela bort sina pengar, men oftare finansiera sin konsumtion med pengar de inte har. Detta mönster beror sannolikt på mer än en dyster syn på sin framtida boendesituation och har antagligen andra socioekonomiska faktorer som en del av förklaringen.

Detta stärker också tesen att tillgång till ekonomiska resurser är en grundläggande skiljelinje. De som ser bostadsägande som realistiskt har ofta redan ett sparande, större ekonomiska marginaler och också större möjlighet att ta ekonomisk risk. De som ser det som orealistiskt verkar snarare hantera en mer pressad vardagsekonomi där kreditlösningar blir ett sätt att få konsumtionen att fungera.

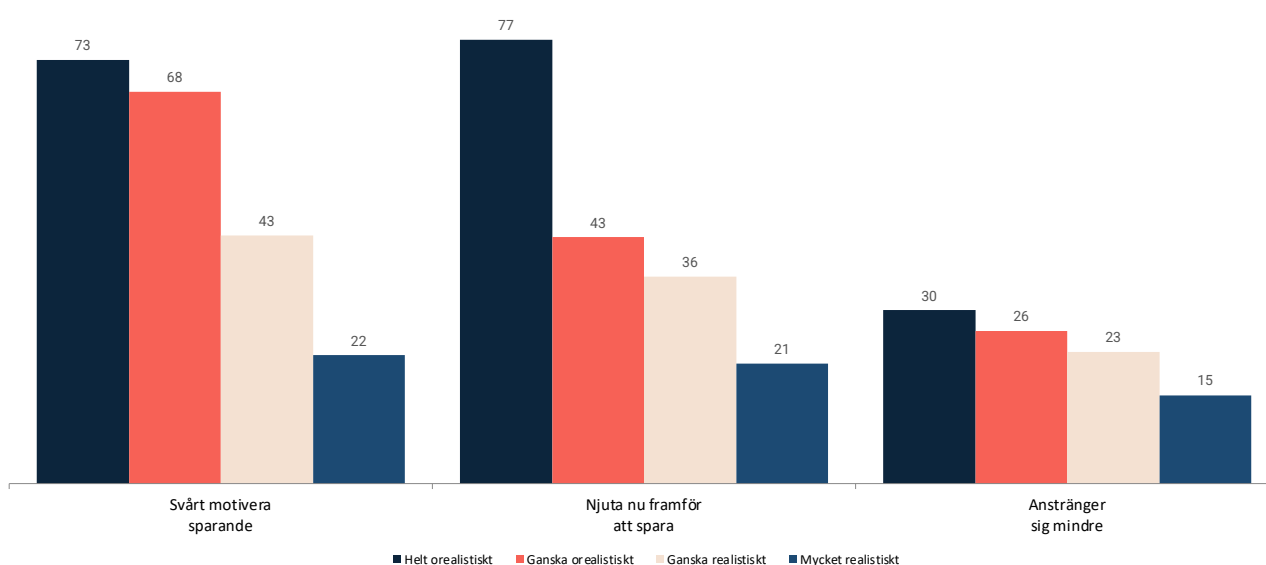
Men undersökningen visar samtidigt att finansiell nihilism ändå existerar som attityd. Den syns bara tydligare när man bryter det på motivation och framtidstro än i själva risktagandet.

När respondenterna får ta ställning till olika påståenden om sparande och motivation framträder ytterligare skillnader mellan optimister och pessimister. Bland dem som tycker att det är helt orealistiskt att spara till en kontantinsats uppger nästan tre av fyra att det är svårt att motivera sig att spara över huvud taget. Bland dem som tycker att sparandet är mycket realistiskt är motsvarande andel bara drygt två av tio.

Samma mönster syns i synen på konsumtion och framtid. Bland dem som tycker att sparandet är helt orealistiskt säger 77 procent att de hellre vill njuta av livet nu än spara till framtiden. Bland de optimistiska är motsvarande andel 21 procent.

Även synen på arbete påverkas. Tre av tio bland dem som ser sparande som helt orealistiskt uppger att de anstränger sig mindre eftersom de ändå inte tror att de kommer kunna köpa en bostad. Bland dem som tycker att sparandet är mycket realistiskt är motsvarande andel 15 procent.

Beteendekonsekvenser – instämmande (helt + delvis) per sparrealism

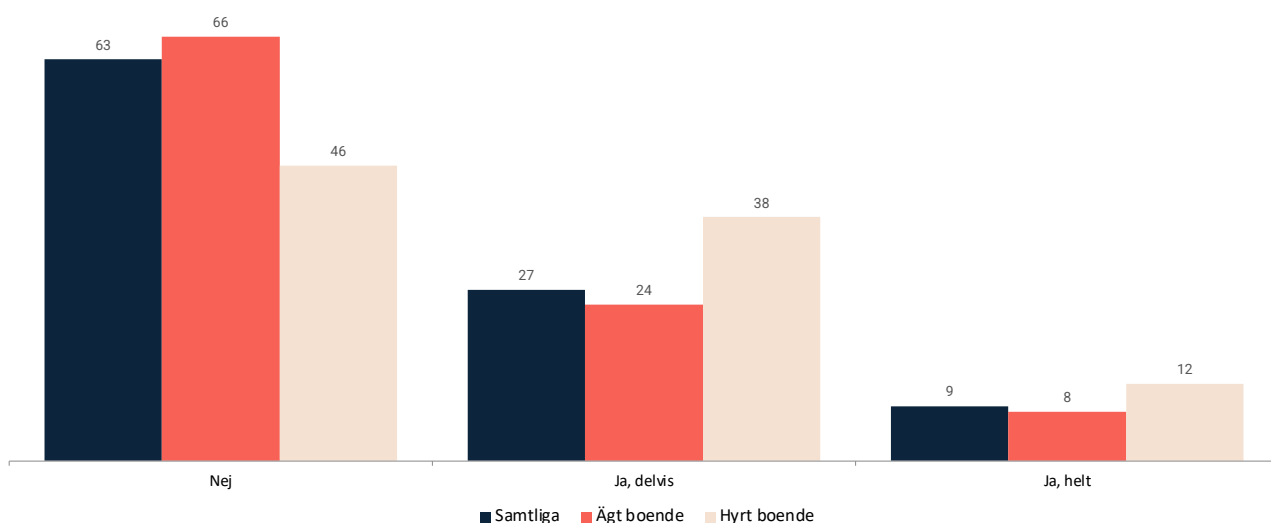
Källa: Infostat

Det här visar att framtidsutsikterna på bostadsmarknaden inte bara påverkar ekonomin i snäv mening, utan också motivation, drivkrafter och synen på framtiden. När att köpa en bostad upplevs som realistiskt blir sparande rationellt och meningsfullt. När det upplevs som orealistiskt riskerar däremot motivationen och tilltron till sparande att tryta.

»När att köpa en bostad upplevs som realistiskt blir sparande rationellt och meningsfullt. När det upplevs som orealistiskt riskerar däremot motivationen och tilltron till sparande som att tryta.«

Skillnaderna syns också när man bryter resultaten på uppväxtboende. På frågan om man ser högriskinvesteringar som en möjlig väg till ett ägt boende svarar nästan hälften som vuxit upp i hyresrätt att ser det som åtminstone delvis en realistisk väg till en egen bostad. Bland dem som vuxit upp i ägt boende gäller detta ungefär en tredjedel. Här ligger resultaten närmare den internationella forskningen. När de traditionella vägarna upplevs som svårare eller mindre tillgängliga ökar också öppenheten för alternativa och mer riskfyllda strategier.

Ser du högriskstrategier som en väg till din egen bostad? – bruten på uppväxtboende

Källa: Infostat

Det betyder inte nödvändigtvis att unga faktiskt agerar så. Men det säger något om hur uppväxtboendet påverkar föreställningarna om vad som krävs för att i någon mening lyckas ekonomiskt.

Sammantaget visar resultaten att bostadsmarknaden och boendeform påverkar långt mer än bara möjligheten att köpa ett boende. Den påverkar också hur unga ser på arbete, sparande, konsumtion och framtiden i stort. För den som upplever att bostadsägande är möjligt fungerar sparandet fortfarande som en meningsfull strategi och drivkraft. För den som upplever att målet ligger för långt bort riskerar däremot motivationen att försvagas.

Det är där den finansiella nihilismen blir som tydligast. Inte främst i spektakulära investeringar eller nätpoker, utan i den känslan av att de ekonomiska spelreglerna inte längre känns väl fungerande eller meningsfulla.

Avslutning

Förstagångsväljarna i årets val är inte en generation som gett upp tanken på bostadsägande. Tvärtom visar undersökningen att den ägda bostaden fortfarande har en stark ställning som mål, frihetssymbol och framtidsdröm. Många unga tror att de kommer kunna köpa en bostad, ofta redan under tjugooårsåldern eller i början av trettioårsåldern. De sparar, planerar och är beredda att göra uppoffringar för att nå dit.

Samtidigt visar rapporten att vägen till den första bostaden blivit mer villkorad. Det handlar inte bara om vilja, arbete och disciplin, utan också om startkapital, familjebakgrund och möjligheten att få ekonomiskt stöd hemifrån. Mamma och pappa-banken är inte längre ett randfenomen, utan en central del av många ungas bostadskalkyl. För den som har föräldrar som sparar, kan hjälpa till eller erbjuda ett billigt hemmaboende blir bostadsresan krävande men möjlig. För den som saknar samma stöd blir tröskeln betydligt högre.

Det är också här undersökningen tydligaste motsättning framträder. Unga tror i relativt hög grad på sin egen förmåga, men i betydligt lägre grad på bostadsmarknaden generellt och att spelreglerna för att ta sig in på den är rättvisa. De uppfattar systemet som riggat för rika, äldre och personer med arv, samtidigt som de själva fortsätter att försöka spela enligt de etablerade ekonomiska reglerna. De sparar snarare än spekulerar, prioriterar bort konsumtion snarare än ger upp, och efterfrågar politiska reformer som sänker trösklarna här och nu.

Den finansiella nihilismen finns i undersökningen, men den ser inte riktigt ut som i den internationella forskningen. Den visar sig inte främst genom att pessimistiska unga kastar sig in i krypto, betting eller daytrading. Snarare syns den i motivationen. När sparande till en kontantinsats upplevs som realistiskt blir det meningsfullt att planera framåt. När det upplevs som orealistiskt ökar känslan av att det är svårt att spara, svårt att motivera sig och mer lockande att prioritera nuet.

Sammantaget visar rapporten en generation som balanserar mellan framtidstro och systemmisstro. Förstagångsväljarna vill in på bostadsmarknaden, men ser att vägen dit ser olika ut beroende på vilken familjebakgrund och boendeform man vuxit upp i. Det är inte bostadsdrömmen som har försvunnit. Däremot verkar tilltron till att alla har samma möjlighet att nå den ha försvagats.

Amanda Göthberg
Rapportförfattare

»Förstagångsväljarna vill in på bostadsmarknaden, men ser att vägen dit ser olika ut beroende på vilken familjebakgrund och boendeform man vuxit upp i. Det är inte bostadsdrömmen som har försvunnit. Däremot verkar tilltron till att alla har samma möjlighet att nå den ha försvagats.«

